

Nr 218.

Av fröken **Andersson**, om utnyttjande i den statliga förvaltningen av från statstjänst pensionerade befattningshavare.

Den nuvarande bristen på arbetskraft är i sin aktuella tillspetsning konjunkturmässigt betingad, men har dock — i vad avser de arbetsföra åldrarna — sin djupare orsak i en befolkningsmässig vågdal, som satte in med början av 1940-talet och som med säkerhet torde komma att göra sina verkningar gällande åtminstone 10 år framåt. En stagnation i arbetskraftstillgångarnas tidigare tillväxt har skett, åtföljd av en fortlöpande förskjutning till förmån för äldre åldersgrupper. Talande siffror ha anförts för verkningarna av dessa förskjutningar. Medan det år 1940 gick sex personer i åldern 50—65 år på tio personer i åldern 15—30 år, kan proportionen år 1960 väntas ha stigit till närmare 10:10, d. v. s. lika antal. Härjämte kommer sannolikt en höjning av åldern för inträde på arbetsmarknaden genom en förlängd skolgång att ytterligare förskjuta proportionerna mot en övertikt för de högre åldrarna.

Dessa tendenser komma givetvis icke att lämna arbetskraftstillgångarna inom statsförvaltningen oberörda. Försåvitt åldersfördelningen bland de statsanställda icke i alltför hög grad avviker från den för befolkningen i allmänhet gällande, torde den generella förskjutningen till förmån för äldre åldersgrupper komma att öka antalet och proportionen av de i pensionsåldern ingående.

De nuvarande förhållandena på arbetsmarknaden göra det angeläget att vidtaga åtgärder för att utnyttja den arbetskraftsreserv, som nyligen pensionerade befattningshavare utgöra, och detta gäller inte minst den statliga förvaltningen.

Två olika utvägar stå här till buds, nämligen antingen en revidering av bestämmelserna om pensionsåldern i syfte att åtminstone för vissa områden höja densamma eller att genom lämpligt avvägda ersättningsbestämmelser samt övriga anordningar stimulera pensionerade befattningshavare att frivilligt fortsätta förvärvsarbetet respektive möjliggöra för dem att göra detta.

Statsrevisorerna ha i § 43 av sin i december 1946 överlämnade berättelse upptagit frågan om de statliga pensionsåldrarna. Efter att ha redovisat ett utredningsmaterial avseende beviljade ansökningar om uppskov med avgång ur tjänst efter uppnådd pensionsålder konstatera revisorerna, att de gällande bestämmelserna på detta område, trots av regeringen vidtagna åtgärder, icke synas ha utnyttjats i erforderlig utsträckning. Med hänsyn till den alltmer markerade bristen på arbetskraft och under hänvisning till det klarare läge, vari frågan om arbetskraftstillgångarnas framtida utveckling och utnyttjande kommit, anse revisorerna, att den tidigare diskuterade utredningen

beträffande en höjning av de statliga pensionsåldrarna icke längre torde böra skjutas på framtiden. Särskilt förmenar man, att ett visst utrymme för höjning av pensionsåldern torde förefinnas beträffande de grupper av befattningshavare, som enligt gällande bestämmelser pensionerats vid en ålder understigande 65 år. Även efter genomförandet av en höjning av pensionsåldern på föreslaget sätt förutsattes, att pensionsreglementenas bestämmelser om anstånd med avsked efter pensionsålderns inträde fortfarande bör äga tillämpning i den mån så finnes erforderligt och lämpligt samtidigt som vissa förenklingar rörande uppskovsprocedurens formaliteter föreslås. Slutligen anse revisorerna, att frågan om de till pensionerade befattningshavare under tillfällig anställning i statens tjänst utgående avlöningsförmånerna böra upptagas till omprövning.

Då frågan om utredning rörande en eventuell höjning av de statliga pensionsåldrarna sålunda i annat sammanhang kommer under riksdagens prövning, är det ej motionärernas avsikt att här närmare ingå på dessa problem. Tydligt är att här inrymmes ett flertal var för sig svårbedömbara aspekter.

Vad angår den andra utvägen till ett bättre utnyttjande av pensionerade befattningshavares arbetskraft, nämligen att tillse, att arbets-, anställnings- och ersättningsnormer bli tillfredsställande ordnade vid anställning av pensionerade befattningshavare »över stat», torde följande böra beaktas. Den nuvarande ersättningen, som i dylikt fall utgår, nämligen skillnaden mellan full lön och pension, är alltför låg för att locka vederbörande att återinträda i tjänst. Arbetet bör betalas med ett pris, som arbetsmarknadsmässigt kan anses vara skäligt. Det förutsattes, att vissa normer härför skola kunna överenskommas genom förhandlingar mellan statsmakterna och tjänstemannaorganisationerna.

Nu skisserade anordningar skulle även kunna utnyttjas för att minska verkningarna av vissa toppbelastningar inom förvaltningen.

Oberoende av ett eventuellt upptagande från riksdagens sida av frågan om de statliga pensionsåldrarna föreligger brådskande behov av revidering i fråga om ersättningsnormerna vid pensionärers tjänstgöring över stat.

Med stöd av vad här ovan anförts hemställas,

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning rörande lämpligheten och möjligheten av att i den statliga förvaltningen utnyttja från statstjänst pensionerade befattningshavare i arbetsuppgifter, som härför kunna befinnas lämpliga, samt

att för riksdagen framläggas förslag jämväl beträffande de grunder, efter vilka ersättning härför bör beräknas.

Stockholm den 23 januari 1947.

Ebon Andersson.